

טון), כמעצביה, במידה מסוימת, וכמבט איה החשובים ביותר.

ח טאה הכבר של העיתונות מתבטא בכך שבסקירת המלחמה, ניתוחה, ביקורתה, איתור הסיבות לסיומה הלא-מספק, בתביעת דין וחשבון על המעשים והמהלכים ובדרישת הסקת המסקנות והנחוצות (גם האישיות) ממנה — בכל אלה נאחזו אמצעי-התיקורת בגורמים השוליים, או המישניים, והתעלמו מן העיקריים. הם התרכזו — וגם ריכזו את תשומת-הלב הציבורית — סביב הנעשה והנחל בתחום המזוין ועל-ידי הממשלה, אבל לעניין המלחמה גופא ולצורך קביעת תוצאותיה (הצבאיות) לא הגורמים המדיניים הם שקבעו והכריעו.

מילחמת יום-הכיפורים התנהלה ונסתיימה כפי שהיתה, קודם ומעל לכל בגלל יתרונותיו וחסרונותיו של צה"ל כמכשיר-מלחמה; ורק בדרגת החשיבות והשפעה שניתנה, עקב האופן שבו ניהלה הממשלה — כמדריכה-פיקוד העל-אסטרטגי — את מאמצי-המלחמה בכללו.

מרגע שנתתה הירייה הראשונה נה ועד שנשמעה נדרמה הירייה האחרונה, היו המטב"ק והאופנים חשוכים וקובעים לא-וישעור יותר מן הממשלה, על כן אישיה. לא רק הרמטכ"ל, אלא גם כל אחד ממפקדי ה"מיקודים" הראשיים השפיע על ניהול המלחמה ועל תוצאותיה, תיה, הרבה יותר מראשי-הממשלה או משרי-הביטחון.

אילו ביא באוקטובר היו פרם, אזון או כניגוריון בתפקיד שרי הביטחון, לא היה בעובדה זו, כשנעצמה, כדי לשנות אפיון כי חומ"ה-השערה את תוצאות "מכת-הנגד" שהנחתה אז צה"ל בחזית סיני.

אבל אילו התחלף גונן עלידי שרון כמפקד הפיקוד, היה מעשה זה לבדו גורם סיכוי רציני מאד, שבמקום נקודת-המפנה הטראומטית לדעה, היה יום זה מקדם מאד את הסיכויים, שמילחמת יום-הכיפורים תהי פתח, היום השביעי שלו ששתי-הימים. באותה מידה אחרת עניין, היתה הש-

פעת אופני בנייתו, אירגונו והכנתו-מלילה של צה"ל חשוכים ומשפיעים יותר, ללא השוואה, מכל המהלכים הדיפלומטיים, הנכונים והשונים כאחד שעשתה הממשלה, או נמנעה מהם, קודם המלחמה ולקראתה.

ה"מחל" החינוי והקובע, במלחמה וב-עיצוב מהלכה ותוצאותיה (הצבאיות) היה המחל הצבאי, לא הפוליטי, הכלכלי, החינוי, התרבותי ו/או המוסרי. אבל למיקוד העיתונות — ובעיקר הפרשנות שניסחה, או התיימרה, לעמוד על שורשי-ההצטרף הצבאית — מתקבל הרושם ההפוך.

כ תוצאה, הדרג המדיני הוא אשר סגף — לבדו — את מלוא מחצת של הביקורת והזעם הציבוריים. ממנו לבדו נתבעו הדין, החשבון והסקת המסקנות האישיות וראשיו — גולדה, דיין, ספיר (וגורויהם, שלא השכילו להינתק בזמן) — הם שגדרשו לשלם את המחיר, וגם שיל-מוהו. מובן מאליו שכך היה נכון וראוי, מפני שהללו היו אחראים לניהול ענייני המדינה בכללם, וכל תחום הביטחון בתורם. כן, לכן, מה שפרעו וזרם את העין — נכון יותר, שצריך היה להציק ולצרום — לא היה הרחק הצמרת השלטונית האזרחית, אלא העובדה שהורחקה לבדה, בלא שיחד עימה יעמדו לביקורת הציבור ולמישפטו גם אנשי-הצבא, אשר בתחומם הייעודי ולצורך המלחמה גופא היו אחרי-כך — וגם אשמתם — חמומים והשונים יותר מאלה של הפוליטיקאים אשר מעליהם.

במיונים אחרות: אפיון בדרגת חשיבות וקדימות גבוהים יותר מאלה שגם תבעה העיתונות, כי מבטאת דעת-הקהל וכמבדי-השמיים רה הציבורי על הממשלה, את חומ"ה רת הדרג הממשלתית ואת נקיטת הצעדים הנכונים נגד האחראים, היה ענינה לדרוש בתוקף שייחקר הדרג הצבאי ושהאחראים בו ועל מעשיו — מן הרמטכ"ל ומטה — יישאו בתוצאות.

באותה הודמנות, ובאורה שצריך להי-ראות בלתי-נמנע, חייבים היו אמצעי-התיקורת להידרש לטיפול עצמאי, נוקב

וחושפני, מערכת-הביטחון כולה — כולל ובמיוחד צה"ל — כדי לגלות את שורשיו של כשל אוקטובר 73, אשר אם לא ייעקרו — יצמיחו גם את הכישלון הבא, (שהיה פאטאלי מקודמו). לכאורה, אין בדרישה זו כל ייחוד או יציאת-דופן, שהרי כליה-התיקורת נדרשים לסקר, לנתח, לבקר ולהציע, בתחום הביטחוני המובח (או הביטחוני-הצבאי) באותה מידה מיקצועית, עמקת, אי-תלות ואי-רתיעה — ובמיוחד, אי-התבטלות — המקובלות אצלם, כדבר יומיומי, בטיפולם בתחום הכלכלי, החברתי או הפוליטי. באורה דומה מתפקדים אמצעי-התיקורת גם באותן מדינות, שלעניין זה משמשות לנו מקור ללימוד או חיקוי (עקרון), כמו ארצות-הברית או בריטניה.

אילו כך היו הדברים מתגלגלים, קרוב לוודאי שמיד אחרי אוקטובר 73, היתה מערכת-הביטחון כולה נדחפת — כמובן, בעל-כורחה — לעידן של רפורמות שורשי-שיות, אשר היו לפחות מתחילות את תהליכי תיקון העיוותים והליקויים במשך פעת מערכת זו. קודם-כל, חשוב מכל, צה"ל היה חדל להיות גוף אוטונומי מדי, הנעלה מביקורת ולמשהה חסין מפניה, אשר ראשיו חפשיים, למעשה, לעשות בתחום המוגדר ככל אות-נפשם, בלא ש-יידרשו ליתן דין-וחשבון ובלא שיהיו נתונים לביקורת חיצונית, בלתי-תלויה, שגם תטיל עליהם את מורא הציבור.

כל ההתפתחויות והשינויים הללו לא אירעו, מפני שכלי-התיקורת הישראליים לקו וגם חטאו. לקו — בכך שמיום קום מדינת-ישראל ועד היום, הפרשנות הצבאית היא דבר שאינו קיים במ. מקור המחדל הוא, שהאישים הקובעים בתחום זה, בעולם התיקורת בכלל ובכל אמצעי-התיקורת בפרט, יודעים בתחום הצבאי ומבינים בממחולל בו אך מעט, אם בכלל. לכן, עמדת אישים אלה היא של נחיתות מלכתחילה ונטייתם הטיבעית היא להימנע מעימות, שבו יפסידו, או אף להיכנע למומחים ולהיכפף לפניהם.

ק יומם של צנוריה צבאית ושל תרגילי-אילוף מצד צה"ל, המובאים כהסברים למצב זה, אינם אלא תירוצים.

אילו היו האישים המרכזיים בתחום התיקורת מכירים את הצבאיות כמו את הכל-כלה או הפוליטיקה, בוודאי כבר זמן היה בכוחם להעמיד על מקומם הנכון את שרי הביטחון, הרמטכ"ל, דובר-צה"ל והצנזור, בארץ שורת דמוקרטיה של ממש, לפחות בעשור האחרון, והיא הולכת ומתחזקת, בכוחה של זו יש, והיה, בכוח דעת-הקהל, בפועל באמצעות כליה-התיקורת, בסיועם וגם בכוחה מסוימת שלהם, לטפל עדי-תום אף בגדולים החשובים מארבעת מל-אי-התפקידים הנ"ל.

יש להניח כי הממונים בתחום הצבאי, כמו דומיהם בתחומים אחרים, פועלים, בדרך-כלל, מתוך כוונות טהורות — וכך גיל, גם מתוך שינוע פנימי אותנטי, שהם מיטיבים לדעת את מלאכתם וגם מבצעים אותה על הצד היותר-טוב האפשרי, ככל האחרים, אין הם רואים עצמם זקוקים מדי לביקורת, וסוברים כי אורחים חסטיניים ובעלי-ימרות, שממרות להם זכות-הביקורת והרשות לפזר עצות, אך אינם נושאים באחריות לביצוע, הם מיותרים ומפריעים, ואם טרחנים-בכוח אלה אינם מטר-ריחים אלא מכירים בעצמם את מקומם הנכון ונכונים לציית ולשירת — למה לא?

בהיות מעצבי התיקורת כפי שתיארנום, מוכן הדבר שלא דאגו לטיפח פרשנים צבאיים, אשר יהיו שיויעדו בתחומם, לפרשנים בכל תחום אחר, שעוים התיקורת כבארץ מלא אותם, ואשר הם נכונים לסגור את עיניהם לרוב היתרון, כי מומחים שווים או עדיפות בנושאי בקיאותם, כל שר, מנכ"ל, פרופסור או יועץ סתם, וכל מישרד ממשלתי, תן, קונצרט, ענק, מדיניות מוצהרת או פעולה מסוימת.

העיתונות, הרדיו והטלוויזיה הצמיחו כתבים — רפורטים — צבאיים, אשר רבים מהם (רובם, הייתי אומר) הגיעו לרמה טובה, ולעיתים גבוהה, בסיקור אירועים צבאיים ואפילו בראיונות כשאלה נועדו רק לאיסוף מידע, או להצגת נתונים. ההגוים ובעל-הישררה-המיקצועי שבין הכתבים, הם מצגיגים את עצמם ככאלה, אחרים, שאולי סוברים כי "כתב" הוא תואר נחות מדי, (המשך בעמוד 14)

מערכת ביקורת ושיפור, שתעקוב אחר עבודת המדריכים בשעורים ותשקוד על תיקון לקויים בהדרכה של מדריכים צעירי-רים, ההצעה, שהועלתה בכתב, הועברה אל מפקדו הישיר של הסמל, קצין בדרגת סגן, וממנו אל מפקד המדור — קצין בדרגת רבי-סרן, נאמר בה שיש למנות משיק-הדרכה לכל מגמה בבית-הספר — משהו בדומה למערכת-הפיקוח של מיישר-החינוך והתרבות, שיהיה אחראי גם על אחזקתם של עזרי-האימון וגם על העברת השתלמויות שונות למדריכים, להעמדת הידע, בכך, כתב המדריך בי-הצעתו, תיסלל הדרך ליצירת דור חדש של מדריכים, שיפעל בצורה מיקצועית ויעילה. ההצעה לא זכתה להתייחסות כלשהי. מאוחר יותר דאג אותו רבי-סרן לשלוח את הסמל, שנועד כ"איכפתניק מיקצועי", לתקופת צינון ככלא 6.

אל בית הספר הגיעו קצינים כושלים, רובם ניפלי יחידות-שדה, הללו לא אהדו ביקורת, ודיכאו מדריכים שנהגו להציע ולדרוש שיפורים. דוגמה עגומה לאותו סוג של קצינים היה סגן צעיר ובריאי-גוף, שבמהלך מילחמת יום-הכיפורים סירב ליטול פיקוד בעת קרב, ונמלט מן המערכה כשהוא מתחזה כחולה. בבית-הספר לשיריון הוא עלה לגדולה, שימש בתפקיד-מפתח במפקדת בית-הספר, ונודע כאחד מממשלטי הטורו הראשיים בבסיס.

בסוף 1974 הגיע אל אחד המדורים בבית-הספר מפקד חדש, בדרגת רבי-סרן, שנתגלה כקצין כישורני, יסודי ומבין ענייני. תוך שלושה חודשים הוא הועבר מבית-הספר לתפקיד בכיר יותר, ותחתיו הגיע מפקד אחר, גיעו של זה, בלטה עובדת חוסר-רצינותו לשרת בבית-הספר לשיריון, הוא גם לא הסתיר זאת ואמר, בפורומים שונים, ש"אינו מעוניין בתפקיד ויעשה כל מאמץ כדי להישלח ליחידה אחרת. אך הוא פקד על אותו מדור מרכזי של בית-הספר במשך כשנתיים. במהלך כל אותה תקופה היה תפקודו גרוע והמדור, שבפיקוחו, האחראי מדי חודש על העברת עשרות קורסים והכשרת אלפי חיילים במיקצועות השיריון חשונים, הידרדר לשפל המדרגה. (המשך בעמוד 15)

חייב הוא להיות חייל משופשף, ובעל ניסיון בהשלטת עברו קודם לתפקידו. הדיכויים של שאלו עברו קודם לתפקידו, שגארו, למרות שמטרתם, חיילים רגילים מבחינת המנטאליות. משום כך נועדו מראש לכיש-לון בתפקידם. מעט המדריכים הוותיקים שבבסיס התרעמו לא פעם על הורדת הרמה. טענותיהם הושמעו בערבי-סגל ב"אונזי מפקדת בית-הספר, והועלו גם בשרי-חות אישיות עם מפקדי יחידות-המישנה, בדרגות-ללא זכו בתשובה מרגיעה: "זה בסדר, הפיקוד מודע לכך", או להצטרף קות בנוסח: "זה מה שצה"ל מגפיק היום". למרות הלחץ שהופעל מצד מדריכים שונים לא נפתח קורס-הדרכה, וכל מי ששובץ כמדריך השתלב בסגל בהתאם ליכולתו האישית, והדריך על-פי כללי הנהגה.

היו גם הצעות מעשיות מצד מדריכים, בנובמבר 1975 הציע סמל ותיק להקים

טוב, רבים מאותם צעירים חסרי ניסיון צבאי, לעיתים כאלה שעדיין לא מלאה הצי-שנה לגיוסם, הוסמכו להיות מדריכים מבלי שעברו כלל קורס-הדרכה כלשהו. לפני המלחמה הורכב סגל המדריכים מבוגרי קורסים פיקודיים בלבד, בדרגות סמל או סמל ראשון, לרוב כאלה ששרתו זמן רב בקוים ובאו, "לנוח" לקראת שיח-רורם מצה"ל, אחריה הקפידה שלישות הגיס לשלוח, כמדריכים, רק כאלה שאינם בוגרי קורס פיקודי. מרבית המיקרים היו אלה טוראים.

זה מה שמפיקים

אין זה פוד שמדריך טוב חייב לשמש סמל ודוגמה, הן בחיילות טובה והן מבחינת רמתו המיקצועית-טכנית. לשם כך